Langt flere af de højtuddannedes børn går i frie grundskoler – men det betyder ikke meget for elevernes skolepræstationer

VIDENSOVERBLIK MAJ 2026

Den markante stigning siden 2007 i andelen af elever, der går på frie grundskoler, skyldes især, at der i dag er mange flere elever, som har forældre med lange uddannelser. Det har ført til en lille stigning i den sociale og etniske segregering af eleverne i de danske grundskoler. Men når elever i frie grundskoler i gennemsnit får højere karakterer end elever i den lokale folkeskole, så skyldes det primært elevernes familiebaggrund. Det viser et nyt forskningsstudie fra ROCKWOOL Fonden.

Hovedkonklusioner:

- **Andelen af elever, der går på en fri grundskole er steget fra 13% i 2007 til 19% i 2021. Stigningen er især sket blandt elever med forældre med en lang videregående uddannelse, hvor 27% går på en fri grundskole, mod 19% i 2007.**

- **Samtidig er gruppen af elever i *hele samfundet*, hvis forældre har en lang videregående uddannelse, næsten fordoblet: I 2007 havde 14% af eleverne forældre med lange uddannelser. I 2021 var det 27%.**

- **Stigningen i brugen af frie grundskoler på 6 procentpoint har øget den sociale segregering af elever med forskellig familiebaggrund (uddannelse, indkomst og etnicitet) en smule. Fx. er segregeringen af elever med kortuddannede forældre øget med 5%, hvilket betyder, at en større andel af elever med kortuddannede forældre koncentreres på nogle skoler.**

- **Elever i frie grundskoler får i gennemsnit op til ét karakterpoint højere karakterer ved folkeskolens afgangsprøve. "Renser" man for forskelle i elevernes familiebaggrund og faglige udgangspunkt, reduceres forskellen mellem frie skoler og folkeskoler til mellem 0,11 og 0,29 karakterpoint.**

· **Blandt elever i frie grundskoler begynder 12 procentpoint flere på en gymnasial uddannelse, sammenlignet med elever i en folkeskole. Men "renser" man for elevernes familiebaggrund og fagligt udgangspunkt er det kun 3 procentpoint *flere* friskole-elever, der vælger gymnasiet.**

I løbet af de seneste årtier er en større andel af danske skoleelever blevet elever i de frie grundskoler – også kaldet privatskoler eller friskoler – i stedet for i en folkeskole.
I 2007 gik 13% af eleverne på en fri grundskole. I 2021 var det ca. 19% – dvs. tæt på hver femte elev. En stigning på 46%. Og det øger opdelingen mellem elever fra familier med forskellig etnicitet, uddannelse hhv. indkomst. Det viser nye forskningsresultater fra ROCKWOOL Fonden.

Øget brug af frie grundskoler har ført til en lille stigning i social og etnisk segregering af elever
Forskningsprojektets resultater beskriver som noget nyt, hvordan frie grundskoler de seneste årtier har påvirket den sociale segregering af forskellige elevgrupper i Danmark, når man samtidig tager højde for, at der kan være forskelle over tid og mellem kommuner og klassetrin, og det kan skabe et kunstigt billede af, hvor meget andelen af elever i frie grundskoler påvirker den sociale og etniske segregering af elever.

Det kan fx.. være, at frie grundskoler ligger i områder, hvor der i forvejen er en høj social segregering, eller at stigende boligpriser på samme tid giver øget social segregering i et område og flere elever i frie grundskoler.

Segregering er her et udtryk for, hvor ligeligt forskellige elevgrupper er fordelt på tværs af skoler i en kommune. Hvis alle skoler fx har lige stor andel elever med kortuddannede forældre, ville segregeringen af denne elevgruppe være 0, men hvis alle elever med kortuddannede forældre går på én skole, vil segregeringen være 1 *(faktaboks 1)*.

Resultaterne viser, at når andelen af elever i frie grundskoler øges, så øges segregeringen af elever med forskellig socioøkonomisk og etnisk baggrund også. Fx.. har stigningen i brug af frie grundskoler fra 2007 til 2021 på 6 procentpoint øget segregeringen af elever med kortuddannede forældre med 5,4% i gennemsnit (en forøgelse fra 0,44 i 2007 til 0,46 i 2021 i Gini-koefficienten).

Den øgede brug af frie grundskoler har i samme periode også ført til en lille stigning i segregeringen af elever med ikke-vestlig baggrund eller elever, hvis forældre har en lav indkomst.

Årsagen til at sammenhængene ikke er stærkere, kan fx.. være, at en del frie grundskoler har erstattet nedlagte folkeskoler i landkommuner, og derfor tiltrækker en bred gruppe elever, mens andre frie grundskoler åbner i områder med mange højtuddannede, og derfor tiltrækker højtuddannede. I begge disse tilfælde vil eleverne i frie grundskoler ligne andre elever i lokalområdet, og derfor ikke påvirke segregeringen af elever med forskellig socioøkonomisk baggrund i særlig høj grad.

Flere forældre med lange uddannelser giver flere børn i frie grundskoler
Årsagen til den større brug af frie grundskoler skal bl.a. findes i befolkningens "uddannelsesprofil": Siden 2007 er andelen af familier i Danmark, hvor mindst én forælder har en lang videregående uddannelse (min. kandidatgrad fra et universitet), steget fra 14% til 27% *(figur 1a)*. Tilsvarende har også flere børn i en årgang nu forældre med en høj indkomst (indkomst per familiemedlem, der er mindst 50% højere end medianindkomsten).

Og også i dag bruger ressourcestærke forældre oftere end andre familier en fri grundskole til deres barn. Der er altså helt enkelt blevet flere af den type familier, som typisk bruger frie grundskoler. Der er altså siden 2007 både

blevet flere elever fra højtuddannede og velhavende familier i landets frie grundskoler og i landets folkeskoler. Bare knap så mange flere i folkeskolerne.

Forskningsstudiets resultater viser dog også, at de ressourcestærke familier i dag i højere grad efterspørger frie grundskoler, end de gjorde tidligere: Fx.. er andelen af elever, med højtuddannede forældre, der går på en fri grundskole, steget fra 19% i 2007 til 27% i 2021 *(figur 1b).*

Frie grundskoler betyder ikke meget for elevernes resultater
År for år viser statistikkerne, at elever på frie grundskoler i gennemsnit får bedre karakterer end elever på landets folkeskoler. Når alle grundskolers afgangseksamensresultater offentliggøres, tager frie grundskoler ofte langt hovedparten af pladserne i top-20. I perioden 2007-2021 får eleverne fra de frie grundskoler fx.. næsten ét karakterpoint højere i deres skriftlige matematikeksamen, end eleverne fra folkeskoler.

Men det skyldes kun i begrænset omfang den undervisning, som eleverne modtager i friskolerne, viser forskningsstudiet.

Her har forskerne undersøgt, hvad det at gå i en fri grundskole betyder for elevernes eksamensresultater. Det har de gjort ved at sammenligne afgangseksamenskarakterer for elever, der i 4.- til 8.klasse skifter fra en folkeskole til hhv. en fri grundskole eller en anden folkeskole.

Ved at fokusere på elever, der flytter fra folkeskoler til andre skoler, har forskerne adgang til en række data om elevernes faglige niveau og trivsel, hvilket giver mulighed for at sammenligne elever, der flytter til frie grundskoler, med mere sammenlignelige elever, der flytter til andre folkeskoler. På den måde kan forskerne rense karakterforskellen mellem eleverne for en lang række forhold, der ikke skyldes skolerne.

Når forskerne også tager højde for de *skole-flyttende* elevernes forældrebaggrund, faglige niveau, trivsel og klassekammeratsammensætning før flytningen, (så man så vidt muligt kun sammenligner elever med lignende elever), viser resultaterne, at elever der flytter til frie grundskoler kun har lidt bedre eksamensresultater end de elever, der flytter til en anden folkeskole (*figur 2*):

Mens elever på frie grundskoler i gennemsnit får næsten ét karakterpoint højere eksamenskarakterer i skriftlig matematik reduceres det til en forskel på 0,29 karakterpoint, når der korrigeres for alle de førnævnte faktorer (*figur 2*). Tilsvarende reduceres forskellen i karakteren ved danskeksamen fra 0,74 til 0,11 karakterpoint.

Når forskerne yderligere kontrollerer for, at forældrene til klassekammeraterne i de frie grundskoler har længere uddannelse og højere indkomst reduceres forskellene yderligere med mellem en fjerdedel og en tredjedel. Det betyder, at karakterforskellene reduceres til 0,22 karakterpoint i matematik og 0,06 karakterpoint i dansk.

Ser man på, hvad eleverne gør efter grundskolen, viser data, at andelen af elever, der starter på gymnasiet senest to år efter afsluttet 9. klasse, er 12 procentpoint højere for elever, der har flyttet skole til frie grundskoler end for elever, der flytter mellem folkeskoler.

Men når forskerne korrigerer for elevernes familiebaggrund, fagligt niveau, trivsel og elevens klassekammerater inden eleven flyttede skole, er forskellen kun ca. 3 procentpoint (73% i forhold til 70%). Tilsvarende er andelen, der vælger en erhvervsfaglig uddannelse ca. 9 procentpoint lavere for elever, der flytter til en fri grundskole, men denne forskel reduceres også til 3 procentpoint (18% i forhold til 21%), når forskerne korrigerer for forskelle mellem elever i frie grundskoler og folkeskoler. Det tyder på, at de frie grundskoler trækker flere elever i en boglig uddannelsesretning (*figur 3*).

FAKTA om forskningsprojektet:

The Demand for Private Schools and Its Impact on School Segregation and Student Outcomes

Forfattere:

- **Jacob Nielsen Arendt,** forskningsprofessor, Chef for Arbejdsmarked og Integration, ROCKWOOL Fonden
- **Anders Holm,** professor, Western University, Canada

Datagrundlag og definitioner:

- Registerdata for alle danske grundskolelever (0-9. klasse) i perioden 2007-2021 dvs. oplysninger om, hvilke skoler eleverne går på inkl. forældres indkomst, uddannelse og etnisk ophav (vestlig eller ikke-vestlig baggrund.)

- **Lavindkomstfamilier:** Familier med en (voksenækvivaleret) familieindkomst efter skat mindre end medianindkomsten divideret med 1,5. Indkomstgrænsen svarer til 200.000 kroner årligt i 2024. Indkomsten omregnes til "voksen-ækvivalenter" ved at dividere familieindkomsten med en sum over personer i familien, hvor første voksen tæller 1, næste voksen for 0,5 og hvert barn for 0,3.

- **Højindkomstfamilier**: Familier med en voksenækvivaleret indkomst efter skat højere end medianindkomsten ganget med 1,5. Indkomstgrænsen svarer til 440.000 kroner årligt i 2024.

- **Familier med kort uddannelse:** Ingen af forældrene har en uddannelse udover grundskolen.

- **Familier med høj uddannelse**: Mindst én af forældrene har en kandidatgrad fra et universitet.

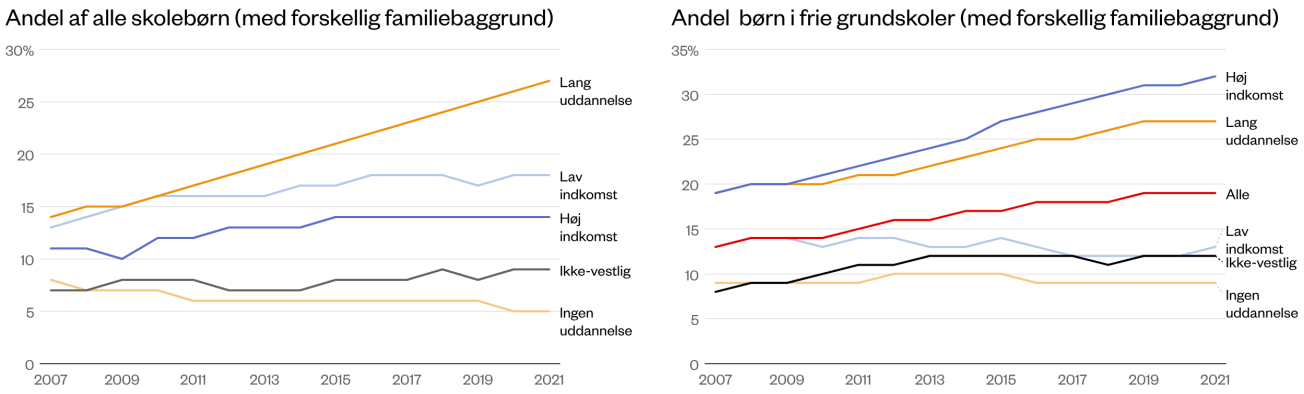
- **Elever i specialskoler og på efterskoler** er ikke medtaget i undersøgelsen

- **Ikke-vestlige elever**: Elever der ikke er født i et EU, andre vesteuropæiske lande (Island, Liechtenstein, Andorra, San Marino, Vatikanstaten, Monaco, Norge, Schweiz og Storbritannien) samt USA, Canada, Australien og New Zealand.

- **Elevernes karakterer** måles ved de eksaminer i dansk og matematik i 9. klasse der har været obligatoriske i alle årene i perioden. Det er skriftlig og mundtlig dansk samt skriftlig matematik. Derudover måles andelen, der er påbegyndt en gymnasial eller erhvervsfaglig ungdomsuddannelse senest 2 år efter afsluttet 9. klasse.

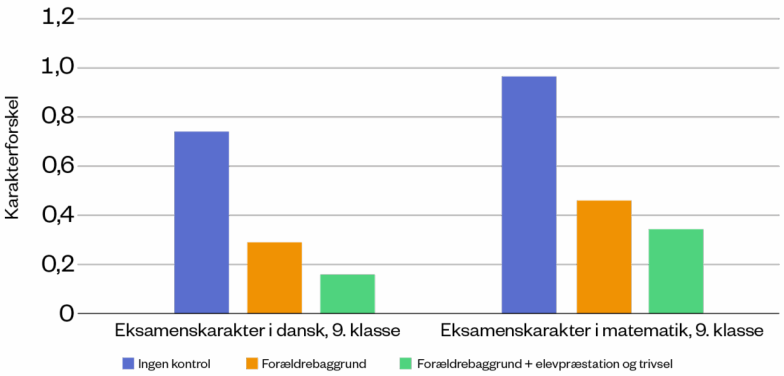
- Der **korrigeres i analysen** af elevernes resultater for elevernes forældrebaggrund samt deres skole-præstationer fra de nationale test i dansk og mål for deres ikke-kognitive færdigheder og trivsel fra de nationale trivselsmålinger i folkeskolen.

FIGUR 1: Udviklingen fra 2007-2021 i elevernes andel (venstre) ift. indkomst, uddannelse og etnisk ophav og brug af frie grundskoler i samme grupper (højre).

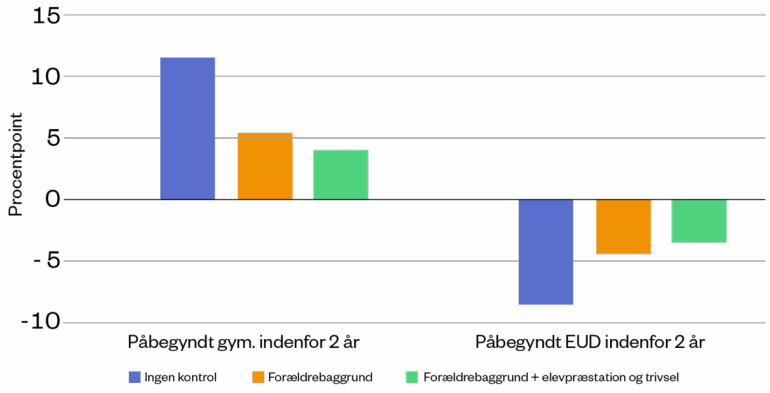
Andelen af elever i frie grundskoler er næsten udelukkende steget blandt familier med høj indkomst og lange uddannelser (højre). Det svarer stort set til stigningen i andelen af eleverne, hvis forældre har en lang videregående uddannelse (venstre). Andelen af elever fra ikke-vestlige familier, som valgte frie grundskoler, steg også frem til 2015 men er siden faldet lidt igen. Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Figur 2. Forskelle i karakterer ved 9. klasseeksamen for elever, der flytter til frie grundskoler og folkeskoler

FIGURNOTE: Figuren viser forskelle i karakterer ved 9. klasseeksamen for elever, der flytter til frie grundskoler og folkeskoler – dels den rene forskel mellem folkeskoler og frie skoler, dels forskellen "renset" for forældres baggrund og elevers faglige niveau og trivsel inden skole-flytningen. Eksamenskaraktererne i 9. klasse er betydeligt højere for elever, der flytter fra en folkeskole til en fri grundskole end for elever, der flytter til andre folkeskoler (blå). Men forskellene reduceres når der korrigeres for elevens forældrebaggrund (orange), og deres præstationer og trivsel i folkeskolen inden skoleskiftet (grøn).
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Figur 3. Forskelle i andel af elever, der starter på en ungdomsuddannelse

FIGURNOTE: Figuren viser forskellen i andel af elever, der starter på en ungdomsuddannelse. Dels den rene forskel mellem elever, der flytter fra folkeskoler til hhv. andre folkeskoler og frie skoler, dels forskellen "renset" for forældres baggrund og elevers faglige niveau og trivsel inden skole-flytningen. Langt flere elever, der flytter fra en folkeskole til en fri grundskole, begynder på en

gymnasial ungdomsuddannelse senest to år efter afsluttet 9. klasse, end elever fra folkeskoler, mens det omvendte er tilfældet ift. andelen, der påbegynder en erhvervsfaglig uddannelse (EUD), (blå søjler). Men forskellene reduceres når der korrigeres for elevens forældrebaggrund (orange) og deres præstationer og trivsel i folkeskolen inden skoleskiftet (grøn). Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Faktaboks 1: Sådan måler forskerne den sociale segregering af elever

- Den sociale og etniske segregering af skoleelever er målt som fordelingen af elever med givne karakteristika på tværs af skoler indenfor samme kommune.
- Forskerne ser på elevsammensætningen i alle folkeskoler og frie grundskoler i en kommune og beregner segregeringen af elever mellem skoler i kommunen ud fra oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau, indkomst og oprindelsesland.
- Det primære mål, der er anvendt, er Gini-koefficienten, der går fra 0 til 1, hvor 0 = total lighed indenfor en kommune (alle skoler i en kommune har samme andel af elever fx.. med kortuddannede forældre), og 1 = maksimal ulighed (alle elever med fx.. kortuddannede forældre går på en skole, mens andre elever går på en anden skole). Der opnås kvalitativt de samme resultater, hvis der bruges andre segregerings-indeks.
- Studiet måler sammenhængen mellem andelen af elever i frie grundskoler og opdelingen af elever i kommunen ved at sammenligne ændringer over tid, *indenfor* den samme kommune og *på tværs* af klassetrin.
- Derfor måles kun en sammenhæng, hvis opdelingen af elever ændres mere på et klassetrin end et andet, netop i de år, hvor andelen af elever på frie grundskoler i de samme klassetrin ændres i samme kommune.

Faktaboks 2: Sådan måler forskerne elevernes resultater

Da elever, der går på frie grundskoler, ofte kommer fra familier, der har mere uddannelse og højere indtægt end familier i gennemsnit, benytter forskerne to metoder til at korrigere for forskellen på elever i folkeskoler og på frie grundskoler:

1) Studiet sammenligner elever, der skifter fra en folkeskole til hhv. en fri grundskole eller en anden folkeskole i 4. til 8. klasse. Her benytter forskerne oplysninger om elevernes forældrebaggrund, gennemsnitlige forældrekarakteristika for

skolekammerater, samt elevernes faglige resultater, og trivsel fra folkeskolens nationale test og trivselsmålinger. Dermed sammenlignes elever, der både har sammenlignelig socioøkonomisk baggrund, faglige niveau og trivsel, inden de flyttede skole. På den måde kan forskerne "rense" for flere forskelle, som ikke vedrører den undervisning, som eleverne modtager i frie grundskoler hhv. folkeskoler.

2) Studiet sammenligner desuden kommuner, hvor der åbner en ny fri grundskole, med kommuner, hvor der ikke åbner nye skoler. Forskerne isolerer dermed de forskelle i karakterer og overgang til ungdomsuddannelse, der alene skyldes, at flere får mulighed for at gå på en fri grundskole.

   Sammen giver de to metoder et mere retvisende grundlag til at sammenligne elever i folkeskole og frie grundskoler, end de u-korrigerede forskelle, og de to metoder giver kvalitativt enslydende resultater.

   Da sammenligningen kun fokuserer på et udsnit af skoleeleverne (dem der flytter skole eller som bor i områder, hvor der åbner en fri grundskole), kan de gennemsnitlige forskelle mellem alle elever i frie grundskoler og folkeskoler være anderledes end dem, der findes i dette studie.

Relevante medarbejdere

Jacob Nielsen Arendt
Forskningsprofessor og
chef for forskning i arbejdsmarked og
integration

jar@rff.dk

+45 61 16 33 73

ARBEJDSMARKED OG BESKÆFTIGELSE

SKOLE OG UDDANNELSE

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning.

Vidensoverblikket er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser på:
https://www.rockwoolfonden.dk/udgivelser